

УДК 330.322:339.9

Федорчук О.С.
студентка*Навчально-наукового інституту економіки,
оподаткування та митної справи**Національного університету державної податкової служби України***Чернова О.В.***кандидат економічних наук,**доцент кафедри міжнародної економіки**Національного університету державної податкової служби України*

МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПОТОКИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

THE CURRENT STATE AND TENDENCY OF INTERNATIONAL INVESTMENT FLOWS

АНОТАЦІЯ

У статті проведено комплексний аналіз сучасних процесів міжнародного руху капіталу у вигляді прямих іноземних інвестицій. Виявлено основні закономірності руху інвестиційних потоків на міжнародному ринку. Визначено глобальні тенденції руху прямих іноземних інвестицій.

Ключові слова: глобалізація, інвестиції, інвестиційні потоки, інтернаціоналізація, прямі іноземні інвестиції.

АННОТАЦИЯ

В статье проведен комплексный анализ современных процессов международного движения капитала в виде прямых иностранных инвестиций. Выявлены основные закономерности движения инвестиционных потоков на международном рынке. Определены глобальные тенденции движения прямых иностранных инвестиций.

Ключевые слова: глобализация, инвестиции, инвестиционные потоки, интернационализация, прямые иностранные инвестиции.

ANNOTATION

The article provided a comprehensive analysis of current processes of international capital flows in the form of foreign direct investment. Detected basic movement patterns of investment flows in the international market. Determined global trends movement FD.

Keywords: globalization, investments, investment flows, internationalization, foreign direct investment.

Постановка проблеми. Головною рушійною силою інтернаціоналізації та глобалізації є міжнародний рух капіталу у формі прямого іноземного інвестування. Інтегруючись в систему сучасного світового господарства, перед країнами постає завдання пошуку необхідних ресурсів для побудови конкурентоздатної національної економіки. Постає необхідність постійного виявлення і дослідження особливостей процесу міжнародного руху капіталу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Останнім часом питанням руху інвестиційних потоків приділяється багато уваги як на національному, так і на міжнародному рівнях. З кожним роком наукова література наповнювалася великою кількістю досліджень, присвячених проблематиці прямих іноземних інвестицій, особливо в світлі глобалізаційних процесів міжнародної економіки. Основи дослідження аспектів міжнародного інвестування заклали у

своїх працях Дж. Бейли, Л. Гітмана, Б. Губського, М. Джонка, Дж. Кейнса, В. Козюка, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, В. Мельника, О. Мозгового, С. Покропивного, І. Сазонця, В. Федоренка, А. Філіпенка, М. Чумаченка, У. Шарпа та інших. Більшість теорій та парадигм іноземних інвестицій розширюють і синтезують знання з попередніх розробок. Однак, з'являються і нові концепції, які, враховуючи складність, багатогранність та динамічність об'єкту дослідження, дозволяють наблизитись до його всеохоплюючого розуміння.

Метою роботи є комплексна оцінка та виявлення закономірностей руху інвестиційних потоків на міжнародному ринку.

Виклад основного матеріалу. Перерозподілення ринків капіталу є характерною тенденцією останніх років. Відбувається зниження питомої ваги операцій з капіталом у національному масштабі на користь міжнародних та внутрішньорегіональних [1, с. 55]. Компанії більше прагнуть організувати власні виробництва закордоном або купувати контрольні пакети акцій місцевого підприємства, ніж орієнтуватися на вивіз товарів закордон. Це виступає гарантією більш успішного виступу на іноземних ринках. Така особливість, значною мірою впливає на загальну характеристику ринку міжнародних інвестиційних потоків.

Нестабільною тенденцією характеризуються зміни загальних обсягів прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у світі. Проте за останні роки під впливом удосконалення механізмів міждержавного управління глобальними інвестиційними потоками спостерігається їх збільшення та поступове виведення світової економіки на траєкторію економічного піднесення [2, с. 212].

За період 2010-2014 рр., відбували в основному позитивні зміни в показниках, для яких були характерними незначні коливання. Останній рік характеризується скороченням загального обсягу прямих іноземних інвестицій як відносно попереднього так і 2010 року, на 16%

(239 трлн. дол. США) та 6,2% (81 трлн. дол. США) відповідно (рис. 1). Зниження потоків ПІІ відбулося в основному під впливом крижкості світової економіки, геополітичних ризиків і політичної невизначеності для інвесторів.

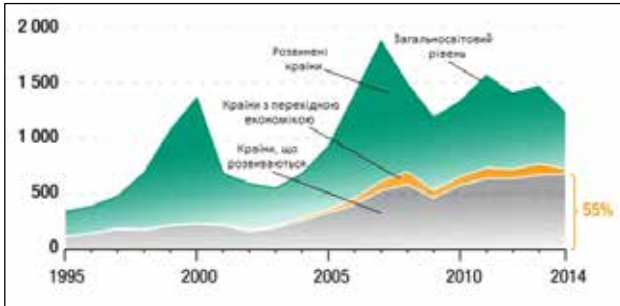

Рис. 1. Потоків глобальних інвестицій по країнах з різними розвитком економіки 1995-2014 (млрд дол. США) [6]

Потоки ПІІ на фоні світового спаду, характеризується регіональними варіаціями. Так, у той час як у розвинених країнах та в кра-

їнах з перехідною економікою спостерігається зниження показників, припливи інвестицій в країнах, що розвиваються залишаються на історично високих рівнях (див. рис.1). Потоки глобальних інвестицій в країни, що розвиваються досягли 681 млрд. дол. США, що становить 55% загальносвітового рівня.

Як зазначалося раніше, загальні обсяги інвестицій у світі зазнаються скорочення, це пояснюється, в першу чергу, значним зменшенням даного показника у розвинених країнах. Так, відносно відхилення показника 2014 від 2010 рр. досягло 80,6%, тобто скорочення потоків інвестицій зменшилися на 120 млрд. дол. США (табл. 1). Така ж ситуація у країнах з перехідною економікою та Латинської Америки.

Приплив інвестицій в країнах з перехідною економікою скоротилися на 52% до 48 млрд дол. США порівняно з 2013 р., та на 25% порівняно з 2010р. (див. табл. 1), в першу чергу через регіональний конфлікт і санкції, які відлякують нових іноземних інвесторів. ПІІ в Росію знизився на 70% до 21 млрд дол. США,

Таблиця 1

Потоки інвестицій за регіонами 2010-2014рр. (млрд дол. США) [4; 6]

Регіон	Потоки ПІІ					Відхилення, 2014/2010 рр.	
	2010	2011	2012	2013	2014	Абсолютне, млрд дол. США	Відносне, %
Світ	1309	1700	1403	1467	1228	-81	93,8
Розвинені країни	619	880	679	694	499	-120	80,6
Країни що розвиваються	617	725	639	671	681	64	110,4
Африка	43	48	56	54	54	11	125,6
Азія	390	431	401	428	465	75	119,2
Східна та Південно-східна Азія	294	333	321	348	381	97	129,6
Південна Азія	37	44	32	36	41	4	110,8
Західна Азія	57	53	48	45	43	-14	75,4
Латинська Америка та країни Карибського басейну	183	244	182	189	162	-21	88,5
Країни з перехідною економікою	73	95	85	100	48	-25	65,8

Таблиця 2

Відтік інвестицій за регіонами 2010-2014 рр. (млрд дол. США) [4; 6]

Регіон	Відтоки ПІІ					Відхилення, 2014/2010 рр.	
	2010	2011	2012	2013	2014	Абсолютне, млрд дол. США	Відносне, %
Світ	1451	1712	1284	1306	1354	-97	93,3
Розвинені країни	989	1213	873	834	823	-166	83,2
Країни що розвиваються	400	423	357	381	468	68	117,0
Африка	7	7	12	16	13	6	185,7
Азія	273	304	299	335	432	159	158,2
Східна та Південно-східна Азія	243	270	266	232	383	140	157,6
Південна Азія	14	13	10	2	11	-3	78,6
Західна Азія	16	22	23	41	38	22	237,5
Латинська Америка та країни Карибського басейну	120	111	46	29	23	-97	19,2
Країни з перехідною економікою	62	73	54	91	63	1	101,6

в рамках коригування від рівня, досягнутого в 2013 році в результаті угоди Роснефть-ВР.

Значно збільшилися потоки ПІІ в Азію, за період 2010-2014 рр. Так, показники В Азії, Східній та Південно-східній Азії, збільшилися на 19,2% та 29,6% відповідно. Потоки інвестицій в Африку залишалися майже незмінними.

Відтоки інвестицій з країн характеризуються схожою ситуацією як і потоки ПІІ в країні. Світовий показник загальних обсягів відтоків інвестицій зменшився на 6,7% (97 млрд. дол. США) порівняно з 2010р. (табл. 2). Така зміна пояснюється скороченням показника в розвинених країнах на 16,8% (166 млрд. дол. США). Позитивна динаміка відтоків характерна для країн Африки та Азії. Значно зменшився показник в країнах Латинської Америки та Карибського басейну – 80,8%.

З року в рік ефективність функціонування світової економіки, стає більш залежною від темпів переливу прямих іноземних інвестицій (й обсягів наповнюваності їхніх потоків, зокрема) у розрізі регіональних секторів економіки, що викликає необхідність вивчення сучасних тенденцій їхнього розподілу і акумуляції [3]. Розглянемо детальніше світову структуру інвестиційних потоків за географічними, галузевими та інституціональними ознаками.

Лідерами по залученню інвестицій стали Китай, в який було вкладено 129 млрд доларів США, Гонконг із залученим капіталом в 103 млрд доларів США. Сполучені Штати знаходяться на третьому місці: обсяг надходжень досяг 92 млрд доларів США. За ними в рейтингу розташувалися Великобританія, Сінгапур і Бразилія (рис. 2). За 2010-2014 рр. провідні країни продовжують тримати свої позиції в загальному рейтингу країн.

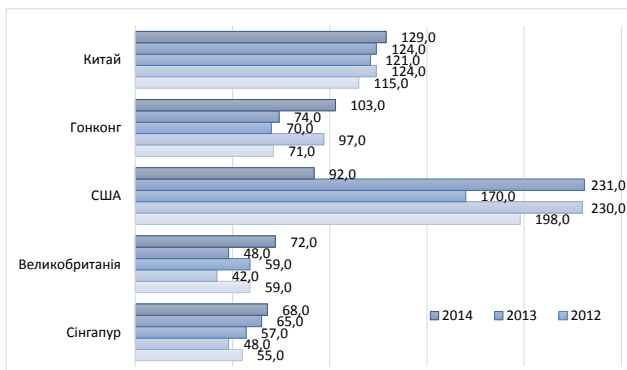

Рис. 2. Притік інвестицій (за країнами), 2010-2014 рр., (млрд. дол. США) [7]

Немало важливу роль у формуванні глобальних ПІІ відіграють міждержавні організації. Прослідкувати частки інвестицій їх у світі можна на наступній діаграмі (рис. 3). Більшість великих регіональних об'єднань і груп, що займаються економікою зазнали зниження загальних обсягів ПІІ у в 2014 році порівняно з 2010 р.

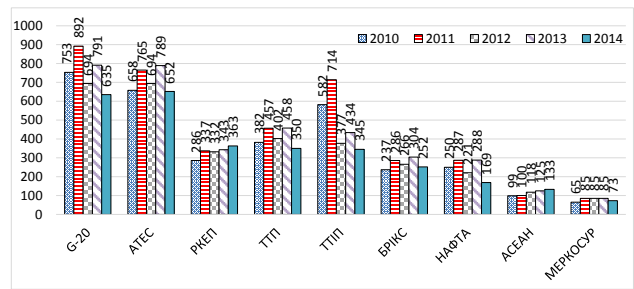

Рис. 3. Потоки ПІІ регіональних та міжнародних організацій за 2013-2014рр. (млрд дол. США) [5; 6]

Глобальні тенденції зниження припливів ПІІ у 2014 році, вплинуло на результати показників ПІІ в регіональних угруповань. Найбільш успішними роками для організацій були 2011 та 2013 рр. За цими роками показники досягли своїх найбільших значень за досліджуваний період, по всім типах угруповань. За весь період більшість організацій зазнали зниження їхньої частки в глобальних потоках ПІІ, наприклад, Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство (ТТІП) – 40,7%, Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА) – 32,4%. Лише дві азіатські групи значно покращили свої показники – Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), з 33-відсотковим збільшенням притоку, і Регіональне комплексне економічне партнерство (РКЕП), з 27-відсотковим збільшенням.

Аналіз галузевої структури свідчить глобальну спрямованість інвестиційних потоків у сферу послуг. Найостанніші дані по заявлених проєктів із залученням ПІІ виявили різні галузеві тенденції (рис. 4). Динаміка останніх п'яти років відображає загальну динаміку світових інвестицій. Власне спостерігається скорочення обсягів ПІІ в нові інвестиційні проєкти. Тим не менш, бачимо чітку тенденцію, до збільшення частки вкладень у сферу послуг, та відповідно зменшення у сферу виробництва.

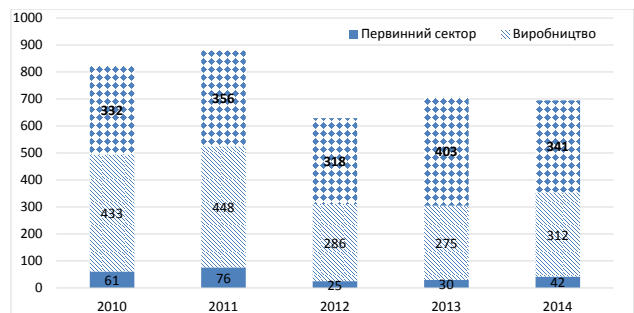

Рис. 4. Обсяги ПІІ в нові проєкти по секторам економіки, у 2010-2014рр. (млн.дол.США) [4; 6]

Найбільша частка іневестицій яка спрямована в сферу послуг зосереджена у бізнес-послугах, будівельних роботах та послуги на електроенергію, газ та воду [7]. ПІІ у первинному секторі спрямовуються в основному добувну галузь промисловості в країнах, що розвива-

ються. У 2014 році вартість проектів із залученням ПІІ у видобувну і нафтову галузі у країнах зросла на 60%, від \$ 25 млрд. дол. США до 40 млрд. дол. США.

У виробничій сфері обсяги ПІІ в скоротились з 275 млрд. дол. США в 2010 році до 312 млрд дол. США у 2014 (28%). З найбільш швидко зростаючих галузей були кокс, нафтопродукти і ядерне паливо (60 %), машини та устаткування (29 %), і автомобілі та інші транспортні засоби (32%).

За прогнозами Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), перспективи зростання обсягів прямих іноземних інвестицій в 2015 р «неясні» [6]. Серед факторів, які можуть негативно позначитися є невпевненість споживачів, волатильність валютних ринків та геополітична нестабільність. Крім того, зниження цін на сировинні товари, швидше за все, призведе до відсутності інтересу інвесторів на вкладення в ці активи. У той же час позитивний ефект для пожвавлення інвестиційного процесу можуть мати зміцнення економічного зростання в США, позитивний вплив знижених нафтових цін на попит і активна грошово-кредитна політика в Єврозоні [8].

Результати проведеного ЮНКТАД моніторингу, в 2014 році свідчать, що 37 країн і територій взяли 63 заходів політики, які зачіпають іноземні інвестиції [6]. Національна інвестиційна політика як і раніше була орієнтована на заохочення і лібералізацію інвестицій. Загальна частка регулюючих і обмежувальних заходів інвестиційної політики продовжує збільшуватися і становить 84% станом на 2014 р.

В даний час уряди широко використовують інвестиційні стимули як інструмент політики для залучення інвестицій, незважаючи на постійну критику таких заходів як економічно неефективних і таких, що викликають нераціональний розподіл державних коштів. Більше половини нових заходів по лібералізації, заохоченню або полегшенню інвестицій були пов'язані з наданням інвестиційних стимулів.

Основною метою інвестиційних стимулів є створення нових робочих місць, ефективної системи передачі технологій та заохочення експорту. Головними цільовими галузями виступають сектори ІТ та ділових послуг, за якими слідує сільське господарство і туризм [6].

Висновки. Характерною особливістю сучасного світу є прискоренні темпи глобалізації та інтернаціоналізації. Найбільш яскраво це прослідковується у щорічних зростаннях загальних обсягів міжнародного руху капіталу, у вигляді прямих іноземних інвестицій. Проведене дослідження свідчить про поступові зміни в структурі інвестиційних потоків. Зменшується концентрація більшості інвестицій у розвинених країнах, та відповідне збільшення обсягів надходжень ПІІ у країни що розвиваються, зокрема до Азії. Зростають загальні обсяги інвестицій у сферу послуг.

Цілеспрямована зовнішньоінвестиційна політика повинна стати пріоритетним напрямком діяльності кожної держави. Створення привабливого інвестиційного клімату має базуватися на принципах загальнодержавних пріоритетів щодо іноземного інвестування. Залучення іноземних інвестицій сприятиме ефективному розвитку економіки, а також підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сучасні тенденції руху міжнародного капіталу в умовах глобалізації світової економіки / [Електронний ресурс] // Т.Ю. Шаповалова — Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive.pdf>
2. Потоки прямих іноземних інвестицій: тенденції та вплив на економічне зростання / Т.А. Бойко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2013. – Вип. 4. – С. 211-219. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvamu_upravl_2013_4_28.pdf
3. Аналіз та оцінка сучасних тенденцій секторального розподілу світових потоків інвестиційних ресурсів / С.М. Макух // Економічний форум. – 2013. – № 4.
4. World Investment Report 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2011_en.pdf
5. World Investment Report 2013 – Overview [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf
6. World Investment Report 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf
7. UNCTAD, FDI/MNE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unctad.org/fdistatistics
8. ЮНКТАД: приток инвестиций в страны с переходной экономикой резко сократился [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ictsd.org/bridges-news>